

svoje prethodnice između dva svetska rata, Kodreanus (Rumunija), Salaši (Mađarska), Ljotić (Jugoslavija), Pavelić (Hrvatska), Moras (Francuska), Mosli (V. Britanija) itd. Ima mišljenja da je ekspanzija desnog ekstremizma u Zapadnoj Evropi ograničena jer ne odgovara ciljevima multinacionalnog kapitala i globalizacije. Računa se da je u 12 država Evropske zajednice početkom 1990-ih godina "ekstremno desničarski potencijal obuhvatao od dvadesetine do najviše sedmine stanovništva" (Gress 1994, S. 191). U Španiji ekstremna desnica je podeljena i stagnira, u Portugaliji je marginalizovana, u Grčkoj skoro da je nema, a slično je i sa V. Britanijom. Ostaju nemački Republikanci, Le Penova stranka i italijanska Liga Severa. Da li to, međutim, znači da je izmena političke kulture u Zapadnoj Evropi donela ne samo "mirnu" revoluciju (jačanje socijalne države i liberalnih vrednosti naporedo), nego i "mirnu kontrarevoluciju" (konzervativni otpor promenama) (Gress 1994, S. 206). Ako se ova tvrdnja delom može prihvatiti (jer je multinacionalni krupni kapital više zainteresovan za globalizaciju nego za šovinizam), ostaju Istočna i Južna Evropa gde su na delu još uvek suprotni procesi: secesionizam, tranziciju i novi divlji mančesterski kapitalizam prate pojačani socijalni i međunacionalni sukobi, a u "ratu svih protiv svih" jača privlačnost čvrstorukaške ekstremne desnice. Pored razlika u unutrašnjim prilikama postoje važne razlike i u spoljnom okruženju kod zapadnoevropske i istočnoevropske ekstremne desnice. U Zapadnoj Evropi pod uticajem odozgo dozirane globalizacije jačaju međudržavne veze i slabi značaj nacionalnog i teritorijalnog suvereniteta. Na Balkanu je šovinizam 1990-ih stizao pretežno odozgo, jer ne slabi romantičarski nacionalizam i klasično shvatanje suvereniteta. Globalizacija nije nametnuta odozgo, pa je i prostor za ekspanziju desnog ekstremizma širi. Dakle, kod poređenja savremenog fašizma i desnog ekstremizma treba voditi računa o različitim usmerenostima vladajućih grupa, mentalitetu, političkoj kulturi i snazi kontrolnih instanci koje obuzdavaju iracionalne proteste (u ratu ih npr. nema). Tako je u SR Nemačkoj neskrivena bojazan da će oživljavanje mržnje prema strancima smanjiti ugled zemlje i stranih ulaganja (Jaschke 1994, S. 311), dok ovog opreza uglavnom nema na Balkanu.

Izgleda da ekstremna desnica svuda strepi od globalizacije. Ispod modernizovane fašističke retorike kriju se prepoznatljivi ciljevi slični klasičnom fašizmu. Novine na desnici nisu ideološke ni idejne već pretežno taktičke, jer se dublje reakcionarne namere saobraćavaju duhu vremena i kostimiraju pomodnim liberalnim frazama. U SR Nemačkoj Šlirer (Schlierer) i Šenhuber (Schönhuber), slično Le Pen i Megreu kritikuju sve što je levo, ali se taktičko retorički pomeraju ka službenom jeziku, modernizujući desni ekstremizam (Lenk 1997, Loch 1994). U Italiji MSI (italijanski socijalni pokret) kritikuje načela Francuske revolucije (egalitarizam, materijalizam, komunizam, internacionalizam, cionizam i američki imperijalizam), zalažući se za snažnu državu protiv multikulturnog društva i mešanja sa strane (Uessler 1994). Austrijski neonacista Jerg Hajder (Haider), kao i Le Pen, snažno se protivi multikulturnoj Evropi. Hajder se okreće protiv slovenačke manjine, a Le Pen protiv afrikanaca. Osnova uspeha Le Pena bio je strah Francuza od evropske integracije i imigranata, Šlirer u Nemačkoj obnavlja tezu o Mastrihtu kao "Versaju bez rata", pretećem multikulturalizmu koji ugrožava Nemce i ponovnom zaposedanju Nemačke od Jevreja, srpski radikali govore o izdajničkim mondijalistima i stranim plaćenicima, hrvatski ultradesničari o opasnim jugonostalgicarima. Okupljanju pristalica doprinose dobro režirani skandali u medijima kao npr. izjave Le Pena "ja verujem u nejednakost rasa" ili izjava Hajdera o "konclogorima kao običnim kažnjeničkim logorima" (Lenk 1997). Na Balkanu slični skandali i čvrstorukaška obećanja privlače ugrožene grupe, a prelazi između sklonostika desničarskoj potkulturi nasilja i organizovanog desnog ekstremizma su kolebljivi i fluidni. Le Pen je zauzeo